

Tifos și (re)sovietizarea Basarabiei în condiții de război (1944)

Alexandru MALACENCO

În răstimpul martie-august 1944, Basarabia a fost transformată într-un ade-vărat teatru de operațiuni militare, având în vedere invazia Armatei Roșii în contextul războiului sovieto-german. În această perioadă relativ scurtă, teritoriul basarabean, marcat de multiple schimbări (apropierea liniei fron-tului, evacuarea armatei și autorităților române, iminența reinstaurării regi-mului sovietic etc.), a fost cuprins și de epidemia de tifos exantematic. Con-statăm, în baza surselor documentare cercetate în arhivele de la Chișinău*, că în cursul ocupării Nordului Basarabiei de către trupele sovietice, în pri-măvara anului 1944, situația sanitară a degradat considerabil în acest spațiu: pe lângă epidemia de tifos exantematic, s-a înregistrat o creștere a răspân-dirii bolilor infecțioase și venerice – sifilis, gonoree etc. În același timp, din conținutul materialelor de arhivă desprindem informații concludente, prin care am stabilit că una dintre cauzele principale, care au catalizat epidemia de tifos în teritoriul basarabean ocupat de URSS în perioada de referință, au fost măsurile autorităților sovietice de strămutare haotică și dezorgani-zată a populației băștinaș din localitățile adiacente liniei frontului pe o dis-tanță de până la 25 kilometri. Paradoxal, dar autoritățile sovietice, în docu-mentele vremii, recunosc „negru pe alb” că înrăutățirea situației sanitare și escaladarea epidemiei de tifos în spațiul basarabean a fost generată de faptul că „populația evacuată din preajma liniei frontului a creat aglomerații în localitățile unde au fost repartizați, iar într-o casă țărănească, spre exemplu, locuiau câte 6-8 familii – de la 25 până la 50 persoane”, evident, trăind în lipsa unor condiții elementare de igienă. Dar, în același timp, sovieticii, dis-locați în Nordul Basarabiei, învinuiau autoritățile române care s-au retras de izbucnirea pandemiei de tifos în acest spațiu, în timp ce dâșnii înghesu-iau populația locală câte „6-8 familii într-o casă țărănească”, evacuând-o din apropierea liniei frontului.

* Arhiva Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, Arhiva Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova, Arhiva Organizațiilor Social-Politice din Republica Moldova.

Un alt element de interes al cercetării, extras din documentele studiate, se referă la faptul că autoritățile sovietice, în contextul măsurilor de ameliorare a situației epidemiologice dificile din spațiul basarabean în acest răstimp, campaniei de vaccinare contra tifosului exantematic erau supuse – prioritar și în mod obligatoriu – cadrele NKGB și NKVD din RSS Moldovenească. Natura cauzelor care au stat în spatele acestor acțiuni o vom analiza în demersul științific propriu-zis.

Suplimentar, ținem să evidențiem că mai mulți istorici au cercetat fenomenul resovietizării Basarabiei, începând cu anul 1944, însă puțini cercetători (de exemplu, Mihai Tașcă, Valentin Beniuc ș.a.) au abordat problema și rolul situației epidemiologice, în contextul reinstaurării regimului sovietic în acest spațiu în perioada de referință. De asemenea, remarcăm faptul că în sursele documentare consultate nu sunt reflectate date certe, care să ne permită stabilirea cu exactitate a perioadei epidemiei de tifos în Basarabia în cursul anului 1944, decât doar cauzele și perioada creșterii exponențiale a numărului infecțiilor cu tifos exantematic din rândul populației basarabene – începând cu aprilie 1944.